

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond

Koolimuusika õppekava

Tiiu Kivilaan

**AKTIIVÕPPE MEETODITE KASUTAMINE LIITKLASSI
MUUSIKATUNNIS VILJANDIMAA PÕHIKOOLIDE NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Tuulike Kivestu, MA

Kaitsmisele lubatud.....

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2017

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE	6
1.1. Muusikaharidusest üldhariduskoolis.....	6
1.1.1. Muusikaõpetuse põhilised õpitegevused.....	7
1.2. Liitklassid.....	10
1.3. Aktiivõppemeetod.....	10
1.3.1. Muusikaõpetuses enim kasutatavad ja sobivad aktiivõppe meetodid	13
2. UURIMISTÖÖ METOODIKA	15
2.1. Populatsioon ja valim.....	15
2.2. Andmekogumise meetod ja protseduur	16
2.3. Andmeanalüüsi põhimõtted	17
3. TULEMUSED JA JÄRELDUSED	18
3.1. Liitklassi tunni ettevalmistamine ja tunni ettevalmistamise erinevused võrreldes tavaklassiga.....	18
3.2. Tunnis kasutatavad õppemeetodid.....	19
3.3. Aktiivõppe meetodite plussid ja miinused.....	20
3.4. Kõige efektiivsemad ja kaasahaaravamad aktiivõppe meetodid.....	21
3.5. Õpilastele tagasiside andmine.....	22
3.6. Koolituste baas ja lisakoolituste vajalikkus.....	23
KOKKUVÕTE.....	24
KASUTATUD KIRJANDUS.....	26
LISAD.....	28
Lisa 1. Intervjuu küsimustik	28
SUMMARY	29

SISSEJUHATUS

Kehtivas 2011. a vastuvõetud põhikooli riiklikus õppekavas on märgitud, et „Musitseerimise all mõistetakse igasugust muusikalist eneseväljendust, nagu laulmist, pillimängu, liikumist ja omaloomingut. Musitseerides arendatakse isikupära, omandatakse oskused ja teadmised üksi ning koos musitseerimiseks ja loominguks eneseväljenduseks. Rühmas või üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, sallivust, paindlikkust, emotsionaalset kompetentsust ning juhitakse õpilaste enesehinnangut ja õpimotivatsiooni. Ühislaulmise ning koorilauluga arendatakse sotsiaalseid oskusi ja kujundatakse isamaa-armastust.“ (Põhikooli riiklik õppekava 2011) Sellest lähtuvalt on väga oluline näha ja mõista muusikaõpetust kui tervikut.

Tunnustatud muusikapedagoogika edendaja Riho Päts toob välja, et laulmine ja musitseerimine saab olla täisväärtuslik vaid siis, kui see toimub huvi- ja tundeüllase tegevusena, millest aktiivselt osa võetakse (Päts 1989, lk 9).

Eestis on loodud maakoolidesse liitklassid ja nende teke on saanud alguse sellest, et õpilaste arvud on kahanenud. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus näeb ette, et kui kahe või kolme klassi õpilaste arv on põhikoolis kokku 16 või alla selle, võib nendest õpilastest moodustada liitklassi (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus 2010). Uus hariduslik suundumus liitklassidele toob kaasa vajaduse vaadata üle muusikaõpetuse didaktika liitklasside valgusel.

Liitklassid on Eestis eksisteerinud umbes 300 aastat. Aeg ajalt on püütud leida maakoolides erinevaid lahendusi, näiteks koondades õpilasi suurematesse koolidesse, kuid kokkuvõttes ei ole see paremaid tulemusi andnud. Selline lahendus muutis õpilastele koolitee ja ka koolipäeva väga pikaks. Jakobsoni uuringust (2000) selgub, et Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi andmetel oli 1998/99. õppeaastal Eestis 245 liitklassidega kooli, mis moodustasid koolide koguarvust 33,9%

(Lõbu 2010, lk 4 järgi). Praegune hetkeseis on mõningal määral muutunud. 2016/2017 õppeaastal on 131 Eesti üldhariduskoolis vähemalt üks kahest või enamast tavaklassist moodustatud liitklass (liidetava klassi klassikomplekti arvuks on väärtus 0). Nende sekka kuulub küll ka nt Miina Härma Gümnaasium (IB õpe 1. kooliastmes), kuid protsentuaalselt ei mõjuta see oluliselt kogupilti - 480-st koolist, kus on statsionaarse õppe tavaklassid (st täituvusnormiga põhikoolis 24 õpilast) moodustavad liitklassidega koolid 27,3%. Viljandi maakonna koolidest on liitklassid 25-st (2 erakooli ja 1 riigikool) koolist kaheksas, sh 1 erakoolis. (Laanoja 2017)

Kahjuks ei ole siiani välja töötatud õppekava, mis oleks mõeldud liitklassidega töötavatele õpetajatele. Sellises olukorras on jäetud üksinda nii kool kui ka pedagoogid, sest töökavad ja õppemeetodid tuleb neil ise välja töötada. Kõige enam on puudus metoodilistest materjalidest, sest liitklassiga õpilaste tundide ettevalmistamine on oluliselt keerulisem, võrreldes tavaklassiga. Hea õppeedukuse tagamiseks tuleks kasutusele võtta mitmesuguseid uusi meetodeid, sealhulgas just aktiveerivaid õppemeetodeid. Õpetajatel oleks vajalik teada, milliseid kogemused on kolleegidel ning seda just aktiivõppe meetodite kasutamisel liitklassides. Seetõttu püstitangi **probleemi**, milleks on teada saada, et milline on õpetajate aktiivõppemeetodite kasutamise kogemus liitklassiga muusikatunnis.

2011 a. riiklikus õppekavas on välja toodud, et nii kunstiainetes kui ka muusikaõpetuse ainekavas tuleks rakendada ülesandeid, mille eesmärk on suuremal või vähemal määral iseseisva mõtlemise kujundamine. Muusikaõpetuse tunnis on üheks võimaluseks aktiivõppe meetodi rakendamine. (Põhikooli riiklik õppekava 2011)

Uurimuse **eesmärk** on kaardistada õpetajate kogemused ja hinnangud ning selle põhjal välja selgitada õpetajate poolt kasutatavad aktiivõppe meetodid liitklassi muusikatundides ja hinnangud kasutatud meetodite sobivusele õpiväljundite saavutamiseks.

Tuginedes uurimistöö eesmärgile, otsitakse vastuseid alljärgnevatele küsimustele:

1. Millised on õpetajate teadmised aktiivõppemeetoditest, sealhulgas liitklassi muusikatundides kasutamiseks sobivatest aktiivõppe meetoditest nende endi hinnangul?
2. Kuidas õpetajad kavandavad liitklassi muusikaõpetuse tunde aktiivõppe meetodeid kasutades?
3. Kuidas õpetajad hindavad aktiivõppe meetodite osa õpiväljundite saavutamisel liitklassi muusikatunnis?

Selle teema uurimise tähtsus seisneb selles, et saades teada aktiivõppe meetodite kasutamise kogemusi muusikatundides liitklassides, saame täiendada õpetajate koolituse sisulist baasi aktiivõppe meetodite osas.

Käesolev bakalaureusetöö koosneb sissejuhatusest, kolmest peatükist ja kokkuvõttest. Esimeses peatükis käsitletakse muusikaharidust üldhariduskoolis, liitklasse ja aktiivõppemeetodit. Teises peatükis antakse ülevaade uurimistöö metoodikast. Kolmandas peatükis esitatakse uurimistulemused ja nende põhjal tehtud järeldused. Uurimus viiakse läbi Viljandimaal liitklassidega põhikoolides.

1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE

1.1. Muusikaharidusest üldhariduskoolis

Muusikaõpetus üldhariduskoolis realiseerub hoolikalt kavandatud tegevuste kaudu ja selle aluseks on arvestamine õpilaste muusikaliste võimetega. Õpetaja arusaam õpilaste muusikalistest võimetest ja potentsiaalidest on oluline lapse muusikalise arengu kujundamisel. (Kiilu & Sepp 2014, lk 78)

Pullerits (1998, lk 53) on kirjutanud raamatus „Kõik võib olla muusika“, et õpetaja on see, kes peab suutma üheaegselt mõjutada nii õpilase mõistust kui ka emotsioone. Muusikaõpetuse kaudu avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegeleda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste muusikalist maitset ning sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid.

Muusika ainekava koostades on lähtutud põhimõtetest, et õpilane tunneks rõõmu muusikast ning oskaks seda väärtustada. Lisaks peaks ta õppima tundma heliloojaid ja arendama muusikalist kirjaoskust ning teadma ja hoidma rahvuskultuuri traditsioone. (Põhikooli riiklik õppekava 2011)

Oluline on mõista, et üldhariduskoolis on võimalik omandada vaid elementaarseid muusikalisi teadmisi ja oskusi ning kujundada seeläbi positiivset suhtumist muusikasse. Selleks, et lapse võimed ja oskused rohkemal määral välja areneksid, oleks vajalik tegeleda muusikaga ka väljaspool üldhariduskooli muusikatunde. (Sepp 2014, lk 24)

Õpetamist tuleks alustada eesmärgi püstitamisest. Enne eesmärgi püstitamist on väga oluline osata hinnata situatsiooni ja püüda mõista, millised faktorid võivad mõjutada eesmärgi saavutamist. Siinkohal ongi väga oluline element õpetaja tegevuses situatsiooni analüüs. Kui me suudame kõrvutada situatsiooni ja eesmärgi, siis on meil võimalik otsustada, millise astmeni tuleks eesmärki

konkretiseerida, et see muutuks saavutatavaks. Kõige tähtsamaks võibki pidada õpetaja eesmärgipärast tegevust ja situatsiooni ja oma tegevuse mõtestamist. Õpetamisel peaks pöörama tähelepanu õpilaste individuaalsele arengule ja samuti jälgima kogu klassi arengu ühtsust. (Liimets 1998)

Muusikaõpetuse üheks eesmärgiks on õpetada õpilasi võimalikult mitmekülgsest muusikat kunstina vastu võtma, arendada õpilastes loovust ja suhtuma muusika loomisesse ja muusikakultuuri positiivselt. Põhiülesanneteks on muusikahuvi äratamine, muusika kuulamise ja esitamise oskuse kujundamine, kujutlusvõime, rütmide ja liikumiskoordinatsiooni arendamine. (Muldma 2010, lk 346)

Lähtuvalt eelpool väljatoodust võib muusikaõpetuse tähtsaimaks ülesandeks lugeda seda, et õpilased oskaksid väärtustada meie kultuuri ja traditsioone, neid säilitada ja hoida ning edasi kanda. Väga oluline on muusikalise kirjaoskuse saavutamine. Antud aine on väga palju seotud loovuse arendamisega ja peaks andma õpilastele teatava esinemiskogemuse ja –julguse. Lisaks võimaldab tänapäeval kasutusel võetud integreeritud õppesüsteem luua õpilastele erinevaid seoseid teiste ainevaldkondadega.

1.1.1. Muusikaõpetuse põhilised õpitegevused.

Muusikaõpetuse didaktilised alused on loonud Riho Päts, Heino Kaljuste ja Zoltan Kodaly. Suur osa õppemeetodite kujundamisel on Carl Orffil, kes enda poolt välja töötatud õppemeetoditega suunab lapsed aktiivselt kaasa töötama.

1.-4. klassini on muusikaõpetuses ette nähtud nädalas 2 tundi ja 5. -6.klassis üks tund nädalas. Selleks, et saavutataks head õpitulemused, on vajalik õpetaja professionaalsus ja ainete omavaheline integreerimisoskus. Erinevate õppeainete sisu pakub selleks palju võimalusi. Muusika õppimine toimub mitmesuguste muusikaliste tegevuste kaudu: muusika kuulamine, pillimäng, laulmine, omalooming, rütmiline liikumine, muusikalugu. (Muldma 2010, lk 348)

I kooliastmes on kesksel kohal **laulmine ja pillimäng**. Lauldakse nii ühehäälselt *a cappella* kui ka saatega. Selles vanuseastmes rajatakse alus muusikatraditsioonide säilitamisele ning edasikandmisele, mille üks väljundeid on kõigi õpilaste osalemine koolikooride tegevuses, et saada esmane koorilaulukogemus. Pillimängus omandatakse erinevate rütmi- (sh kehapilli) ja plaatpillide ning kuuekeelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtted. Pillimängu rakendatakse valdavalt laulude kaasmänguna.

Tähtsal kohal on **muusikaline liikumine**: rahvatantsud ja laulumängud ning muusikapala karakteri väljendamine liikumise kaudu. Muusikalist mõtlemist ja loovust arendatakse kaasmängude, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, teksti loomise, st omaloomingu kaudu. Muusika kuulamisega õpitakse tundma muusika karaktereid ja meeleolu ning iseloomustama kuulatud muusikapalu.

Kõigis muusikalistes tegevustes rakendatakse õpitud teadmisi ja oskusi ehk **muusikalist kirjaoskust**. Õpilaste esinemisuskust arendatakse nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm). Rahvustraditsioonide edasikandumisel tähtsustub õpilaste osavõtt laulupidudest, st võimalikult paljude õpilaste kaasamine mudilaskoori. Selleks, et saavutada õpilaste mitmekülgset kuulamiskogemust, kujundada kontserdikultuuri ning avardada silmaringi, korraldatakse õppekäike muusikaga seotud üritustele (nt kontserdid, teatrietendused jm) nii koolis kui ka väljaspool kooli, suunatakse õpilast leidma ja hindama internetis leiduvat muusikat. Muusikaliste tegevuste kaudu õpitakse tundma üksteise võimeid, oskusi ning eripära. Õppimises ja õpetamises pööratakse tähelepanu hariduslike erivajadustega (sh andekate) õpilaste võimete arendamisele, kus on olulisel kohal digivahendite kasutamine.

II kooliastme õpilasele omast teadmishimu ning aktiivsust rakendatakse kõigis muusikalistes tegevustes. Selles eas tähtsustub töö õpilaste individuaalseid muusikalisi võimeid arendades ning rakendades erinevates muusikalistes tegevustes. Olulised tegevused on selleski kooliastmes **laulmine ja pillimäng**. Klassitunnis lauldakse *a cappella* ning saatega ühe- ja kahehäälselt, koolikooris kahe- ja kolmehäälselt. Süvendatakse pillimänguoskusi erinevates pillikoosseisudes ning omandatakse kuuekeelse väikekandle või plokkflöödi lihtsamad mänguvõtted, tutvutakse

digivahendite kasutamise võimalustega muusikaõppes. **Liikumistegevuse** põhirõhk on eesti rahvatantsudel ning teiste rahvaste muusika karakteri väljendamisel liikumise kaudu. Muusikalist mõtlemist ja loovust arendatakse muusikalise omaloomingu kaudu. **Muusikat kuulates** arendatakse muusikalist analüüsivõimet ja võrdlusoskust. Tähtsustub muusika oskussõnade kasutamine muusikapalasad analüüsides ning oma arvamuse põhjendamine vestlustes. Kujuneb kriitiline suhtumine internetis leiduvasse muusikasse. Kõigis muusikalistes tegevustes rakendatakse õpitud teadmisi ja oskusi, s.o muusikalist kirjaoskust, mida omandatakse muusikaliste tegevuste kaudu, kasutades muuhulgas erinevaid digivahendeid ja -keskkondi. Õpilaste eneseväljendusoskust arendatakse nii muusikatunnis kui ka klassi- ja koolivälises tegevuses (koorid, solistid, erinevad pillikoosseisud jm). Rahvustraditsioonide edasikandumisel tähtsustub õpilaste osavõtt laulupidudest – võimalikult paljude õpilaste kaasamine koolikooridesse. Et saada kuulamiskogemust, kujundada kontserdikultuuri ning avardada silmaringi, käiakse kontsertidel ja muusikaetendustel, sealhulgas virtuaalsetel ning võetakse osa erinevatest õppekäikudest. Enese ja kaaslaste hindamise kaudu õpitakse tundma üksteise võimeid, oskusi ning eripära. Õppes pööratakse tähelepanu hariduslike erivajadustega (sh andekate) õpilaste võimete arendamisele. (Põhikooli riiklik õppekava 2011)

Kokkuvõtvalt eelpool toodu osas võib öelda, et vastavalt vanuseastmele on tegevusi, mis vajaliku eesmärgi saavutamiseks kattuvad ja on tegevusi, mis vastavalt vanuseastmele ka erinevad. Kui I kooliastmes lauldakse peamiselt ühehäälselt, siis II kooliastmes lisandub ka II ja III hääl. Vanemas vanuseastmes on oluline teadlik muusika kuulamine ehk oskus kuulda analüüsida. Mõlemas vanuseastmes on oluline arendada laulu- ja pillimänguoskust, muusika kuulamist, liikumisoskust ja ka muusikalist kirjaoskust.

Minu töö käsitleb õpetamist liitklassidega muusikatunnis ja seetõttu on oluline teada saada, kuidas aktiivõppe meetodeid rakendatakse erivanuseliste õpilaste puhul ja kuidas aktiivõppe meetodite rakendamine hõlbustab eesmärkide saavutamist.

1.2. Liitklassid

Eestis on termin „liitklass“ käibele tulnud ilmselt Eesti Vabariigi algusaastatel, kui hakkasid ilmuma esimesed sellealased pedagoogilised kirjutised. Esimesed teadaolevad andmed liitklassidest Eestis ulatuvad 300 aasta taha, mil asutati külakoolid. Kuna lapsi oli koolides vähe, siis loodi liitklassid. Juba sel ajal oli probleemiks, et puudus vastav metoodika, kuidas erivanuselisi lapsi ühes klassis õpetada. Linnakoolides oli elu lihtsam, sest seal jaotati õpilased vastavalt vanusele klassidesse. Eesti Vabariigi aegsetes õpetajate seminarides, oli liitklassitöö metoodika ja praktika enesestmõistetav. Tõsisemalt tegeles liitklassitöö metoodika väljatöötamisega Johannes Käis. Peale sõda oldi arvamisel, et külakoolid on vanamoodsad ja suurtes koolides saab parema hariduse. Liitklassidega koole peeti probleemseteks ja neist soovitati pigem loobuda. Liitklassid on kuulunud varem ja kuuluvad ka praegu väikese maakooli juurde. Lisaks Eestile, on liitklassid taasavastatud ka mujal maailmas, näiteks Rootsis, USA-s, Jaapanis ja Kanadas. (Jakobson 2001, lk 41)

Tänapäeval on maapiirkondades veel päris palju koole, kus tegutsevad liitklassidega koolid. Positiivne on see, et võrreldes eelnevate õppekavadega, on muutunud olukord, kus õpetada oli võimalik vaid ainepõhiselt. Erinevate ainete lõimumine, teeb tunni edasiandmise mõnevõrra lihtsamaks ja ka huvitavamaks. Samas klassiti erinev ainekava muudab tunni andmise ja ettevalmistamise keerumakamaks ning aeganõudvamaks.

1.3. Aktiivõppemeetod

Aktiivõppemeetodi ideede esmaseks väljendajaks peetakse Francis Parkerit, kes oli seisukohal, et kasvatus peab toetama indiviidi füüsilist, vaimset kui ka moraalist arengut. Tema arvates peab lapsest kasvama sotsiaalne olend, rahvuse vaimu kandja, kes suudab end ise arendada, arvestades teiste huvisid. Teine aktiivsuskooli teerajaja oli filosoof ja psühholoog William James, kes oli ka pragmaatilise filosoofia alusepanija. Ta väitis, et loomus sünnib läbi tegevuse. Kõige kaalukamad kivid aktiivsuspedagoogika vundament pani John Dewey. Ta oli pragmaatilise filosoofia esindaja, kes oli seisukohal, et inimene teeb kasvades läbi inimkonna arengu eelnevad etapid. Tema

kasvatuse õpetuses oli kaks juhtmõtet:

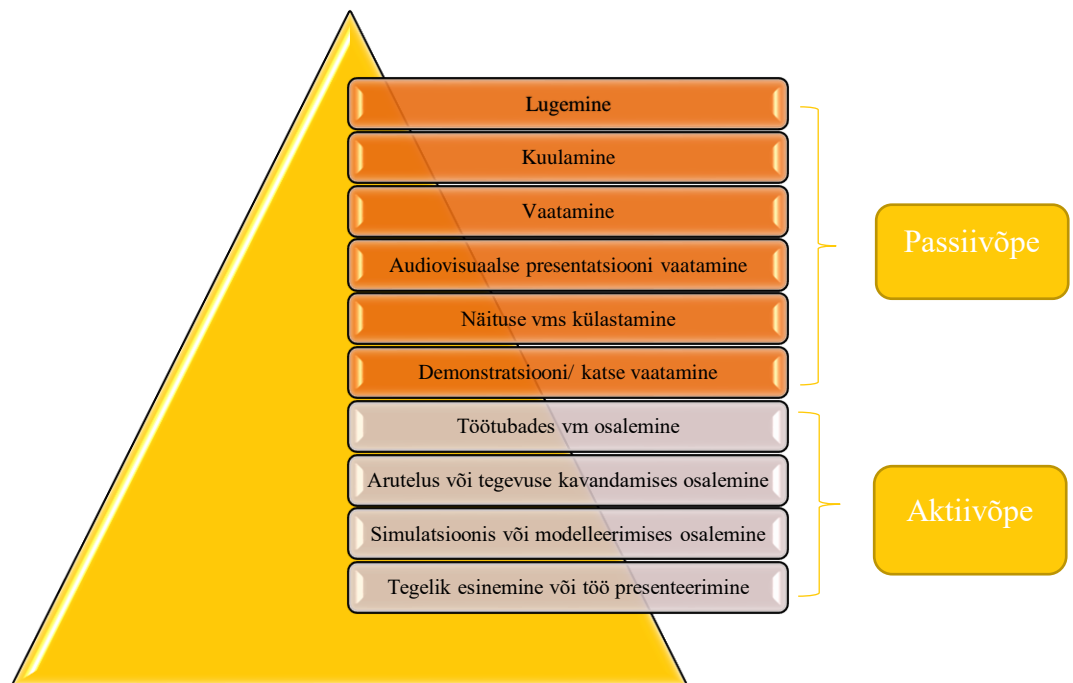
- 1) kogu elu on areng ja kasv;
- 2) igasugune inimlik elu on loomult sotsiaalne. (Kuurme & Siim 1991, lk 5-7)

Aktiivõppe on õppemeetod, kus simuleeritud ülesande kaudu toimub aktiivne õppimine, st. teadmisi saadakse kogemise ja avastamise teel. Aktiivõppe meetodite kasutamine võimaldab õpilasi aktiveerida õppetunnis, muuta õppeprotsessi huvitavaks ja selle kaudu suurendada õpitavate omandatava aine vastu. Sageli õpivad õpilased paremini midagi tehes kui lugedes, kuulates või vaadeldes. Õpetaja poolt loodud õpitu olukorrad kaudu saavad õpilased kogeda uut olukorda ning avastada enda jaoks mingeid uusi seaduspärasusi. Selliseid, kogemusõppel põhinevaid aktiivõppe meetodeid võib kasutada väga mitmetel eesmärkidel. Õpitulemuste saavutamise kõrval on aktiivõppe meetodid väga efektiivsed ka kasvatuslike eesmärkide saavutamisel ning igapäevaeluks toimetulekuoskuste saavutamisel. (Salumaa, Talvik & Saarniit 2004, lk 7-8)

Eelnevalt refereeritud lõigust ei selgu, millise uurimuse ja metoodikaga on sellisele järeldusele jõutud, kuid Saadjärv (2013, lk 58) on uurinud aktiivõppe meetodite kasutamist ajalootunnis ning uurimuse tulemusena on ta jõudnud järeldusele, et aktiivõppe kasutamisega paranes iseseisev õppimisoskus, lihtsustus meelde jätmine ning õpitu teadmisi reaalses elus kasutama. Eestis on aktiivõppe osas läbi viidud erinevaid uurimusi. Näiteks Jürimaa (2012, lk 60) uuris aktiivõppe meetodite kasutamist muusikaõpetuse tundides õpilaste vaates ja leidis, et „iga muusikaõpetuse tunni õppegevuse juures saab aktiivõppe meetodeid kasutada ja sellega muuta tund mitmekesisemaks ning tekitada õpilastes suuremat huvi muusikaõpetuse kui aine vastu“. Lõbu (2010, lk 39) uuringust selgub, et liitklassides kasutavad õpetajad aktiivõppe meetodeid mõõdukalt. On neid, kes kasutavad neid igapäevaselt, aga on ka neid, kes ei kasuta üldse. Eelrefereeritud uurimuste põhjal on selgunud et tavaklassides kasutatakse aktiivõppe meetodeid ja üldjuhul on selgeks saanud, et need meetodid stimuleerivad iseseisvat õppimist ning võimaldavad mitmekesistada tundi, kuid pole selge, mida aktiivõppe meetod võimaldab saavutada liitklasside olukorras. Oleks vaja uurida õpetajate kogemusi, kes on kasutanud aktiivõppe meetodeid liitklasside muusikatundides. Teadmiste defitsiidile viitab see, et täna me ei tea, kuidas aktiivõppemeetodeid muusikaõpetuse liitklassi tunnis kasutada.

Järgnevalt toon välja Dale'i püramiidi (1969), millelt on nähtav aktiivõppe olemus.

Joonis 1 Dale'i püramiid aktiivõppe kontekstis

Aktiivõppemeetodite olemuslikud tunnused:

- neil on õpetuslik eesmärk;
- õpetajale on eelnevalt teada, millised on tegevused meetodi kasutamise ajal ja millise lõpptulemuseni need tegevused viivad;
- võib olla teatud võistluselement osalejate vahel;
- õpilaste omavaheline suhtlemise tase on intensiivne kas tegevuste ajal või reflektatsiooni faasis;
- toimub reflekteerimine ning toimunust järeltunde tegemine;
- meetodil on selgelt defineeritud õppimise eesmärk ja tulemus, mida saab õpilastega arutada;

on seotud oskustega eelkõige suhtlemise ja iseendaga toimetuleku valdkonnas ning puudutavad väärtusi, mis on seotud inimeste koostöömimisega gruppides. (Salumaa, Talvik & Saarniit 2004, lk 8)

Kokkuvõtvalt võib öelda, et aktiivõppemeetod võimaldab õpilastel ja õpetajatel aktiivselt suhelda ning samuti on selle meetodi abil on võimalik õpetust individualiseerida. Aktiivõppemeetodite kasutamine muudab tunni huvitavamaks, sest töö käigus omandavad nii õpetaja kui ka õpilased uusi kogemusi. Liitklassi ja tavaklassi puhul on aktiivõppe kasutamine seetõttu komplitseeritum, et ühes tunnis õpivad koos erineva vanuse ja teadmiste tasemega õpilased, mistõttu tuleb kasutusele võetav aktiivõppe meetod põhjalikult läbi mõelda ja kaaluda, kas antud vanuseastmes on õpilastel juba vastavad teadmised olemas, et seda õpet sellisel kujul läbi viia.

1.3.1. Muusikaõpetuses enim kasutatavad ja sobivad aktiivõppe meetodid

Muusikaõpetus on aine, mis arendab inimese loovust ja mõtlemist. Selle arendamiseks on võimalik kasutada erinevaid aktiivõppe meetodeid. Üheks võimaluseks on kasutada tunnis pilliõpet.

Kristjan Õmblus on 2014 aastal läbi viinud vastava uurimuse Viljandimaa üldhariduskoolides. Tema uuringust selgus, et vastanud õpetajatest kasutavad kõik oma tunnis pilliõpet ja tõi välja, et kõige enam õpitakse plokkflööti, Orffi instrumentariumi, vähem aga kannelt ja kitarri. (2014, lk 21-22) Urbeli (2011) raamatust selgub, et pillimäng muusikatunnis võimaldab diferentseeritud tegevust, kus osa klassist laulab, teine osa saadab pillidel, ning individuaalset lähenemist tagasihoidlikumate laululiste võimetega õpilastele (Õmblus 2014, lk 24 järgi).

Uuritud on ka aktiivõppe meetodi kasutamist muusikaliste oskuste arendamisel üldhariduskooli gümnaasiumiastmes. Kährrik tõi enda töös välja, et aktiveerivad õpitegevused aitavad õpilastel paremini omandada klassikalise muusika kuulamise oskust ja analüüsivõimet. Ta kasutas klassikalise muusika kuulamisel lisaks autoreid tutvustavaid filme, mis muutsid õpilastele tunni ja kuulatava materjali huvitavamaks. (2011)

Liitklassi muusikatunnis on väga populaarne laulmine ja Kiuru on uurinud põhikooli muusikategevusi, millest on selgunud, et laulmine on ka üks aktiivõppe vorme, mida on võimalik erinevalt rakendada. Näiteks pool klassi laulab ja teine pool vastab hiljem küsimustele või saadab lauljaid instrumentidel. Samuti on aktiivõppe ka igasugune rütmiline liikumine. Tema tööst selgub, et seda kasutavad õpetajad meelsasti ja ollakse seisukohal, et igasugune rütmiline liikumine mõjub laste arengul soodsalt ning seeläbi on hea õpetada lastele meetrumi tunnetust. Samuti kasutatakse plaksumänge, rütmiostinatosid ja neid harjutusi on võimalik läbi viia nii rühmades kui ka individuaalselt. (2012)

Lähtuvalt eelpool kirjutatust võib kokkuvõtvalt öelda, et aktiivõppe meetodi suureks plussiks on iseseisva mõtlemise arendamine, õpitava mõtestamine ja mõistmine. Aktiivõppe puhul on põhiülesandeks muuta õppija rolli selliselt, et õpilasel tuleks teha õppimist puudutavaid otsuseid. Õppimine peaks toimuma, arutledes, analüüsides ning samuti ka teiste töödele hinnanguid andes. Aktiivõppe kasuks räägib ka asjaolu, et õpilased omandavad selle käigus teadmisi enesele märkamatu ehk mänguliselt ja selle meetodiga on võimalik kaasa haarata kogu klass, mis on liitklassi puhul väga oluline.

2. UURIMISTÖÖ METOODIKA

Käesoleva töö **eesmärgiks** on kaardistada õpetajate kogemused ja hinnangud selle põhjal välja selgitada õpetajate poolt kasutatavad aktiivõppe meetodid liitklassi muusikatundides ja hinnangud kasutatud meetodite sobivusele õpiväljundite saavutamiseks. Metoodika peatükk on jaotatud kolmeks alapeatükiks. Esimeses peatükis kirjeldan valimit ja selle tekkimise põhimõtteid. Teises peatükis annan ülevaate andmekogumise meetoditest ja protseduurist ja kolmandas osas käsitlen andmete analüüsi põhimõtteid.

2.1. Populatsioon ja valim

Käesolevas uuringus on kasutatud mittetõenäosuslikku valimit ja selle moodustamisel kasutati ettekavatsetud valimi (*purposive sampling*) printsiipi (Õunapuu 2014). Antud uuringu populatsiooni moodustasid Viljandimaa liitklassiliste põhikoolide muusikaõpetajad. Viljandimaal on 8 liitklassilist põhikooli, millest 1 on erakool. Õpetajaid, kes õpetavad Viljandimaal liitklassidega koolis on 6. Valimi moodustasid 5 muusikaõpetajat, kellest 2 õpetajat õpetavad kahes liitklassilises põhikoolis ehk siis kaasatud on uuringusse 7 kooli, uuringust jäi välja erakool.

Vastanute seas on vanuses 20 – 29 aastaseid õpetajaid 1, vanuses 30 – 39 aastaseid õpetajaid 0, vanuses 40 – 49 aastaseid õpetajaid 2 ja vanuses 50 – 59 aastaseid õpetajaid 2.

Valimis vastanud õpetajad omavad järgmist haridustaset: keskharidus 1, bakalaureus 3, magister 1.

Vastajate tööstaaž muusikaõpetajana on järgnev: 31 - 40 aastat töötanud 1, 11 – 20 aastat töötanud 2 ning kuni 5 aastat töötanud 2.

2.2. Andmekogumise meetod ja protseduur

Käesolevas uurimuses on andmekogumise meetodina kasutatud intervjuusid õpetajatega. Intervjuudena on kasutatud poolstruktureeritud avatud lõpuga intervjuusid, kus eelnevalt koostatud küsimused on esitatud planeeritud järjestuses, kuid vastajatele jäi võimalus lisada täiendavat teavet ja intervjueril esitada vajadusel täpsustavaid küsimusi. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2007, lk 195)

Läbiviidud intervjuude koguarv oli viis ja intervjuude läbiviimiseks kulunud aeg oli keskmiselt 20-25 minutit, mis oli piisav, et eelnevalt ette antud küsimustele vastused anda. Uuritavaid oli eelnevalt informeeritud uurimuse eesmärkidest ja lisaks oli saadetud elektrooniliselt intervjuu küsimustik. Intervjuud on läbi viidud telefoni teel ajavahemikul 01.02.2017-03.03.2017.

Intervjuus osalejad on kodeerituna välja toodud järgneva tabelis:

Tabel 1 Intervjuus osalevate õpetajate andmed

	VANUS	HARIDUS	STAAZ	MITMES KOOLIS
ÕPETAJA AM	20 – 29	Bakalaureus	kuni 5	2
ÕPETAJA AN	50 – 59	Bakalaureus	kuni 20	2
ÕPETAJA EA	40 – 49	Keskharidus	kuni 5	1
ÕPETAJA AK	40 – 49	Magister	kuni 20	1

ÕPETAJA EK	50 – 59	Bakalaureus	kuni 40	1
---------------	---------	-------------	---------	---

Intervjuudeks ettevalmistatud küsimused on välja toodud Lisas 1. Intervjuu vastajad on teada ainult käesoleva uurimuse autorile.

2.3. Andmeanalüüsi põhimõtted

Empiirilise uurimuse juures kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2005, lk 155) ja temaatilist sisuanalüüsi (Kalmus, Linno & Masso 2015). Eesmärgiks on leida üles andmetes peituvad arusaamad ja tähendused .

Esimeseks etapiks andmeanalüüsis oli intervjuudel tehtud audiosalvestiste transkribeerimine. Enne intervjuu läbiviimist esitati intervjuueeritavatele täiendavad küsimused, mis puudutasid intervjuueeritavate vanust, haridust ja töökogemust. Seda osa intervjuust ei ole transkribeeritud. Intervjuude transkribeerimiseks kasutati *Windows Media Player* programmi. Programmi kasutamine oli vajalik selleks, et intervjuusid korduvalt üle kuulata. Ajaliselt kulus ühe intervjuu transkribeerimiseks keskmiselt 3 tundi.

Teiseks etapiks on tulemuste analüüsimine.

Tulemused on esitatud teemade ehk kategooriate kaupa järgmiselt:

- Liitklassi tunni ettevalmistamine ja tunni ettevalmistamise erinevused võrreldes tavaklassiga,
- Tunnis kasutatavad õppemeetodid.
- Aktiivõppe meetodite plussid ja miinused.
- Kõige efektiivsemad ja kaasahaaravamad aktiivõppe meetodid.
- Õpilastele tagasiside andmine.
- Koolituse vajalikkus.

3. TULEMUSED JA JÄRELDUSED

Käesolevas peatükis toon välja uurimistulemused. Uurimistulemused on esitatud sarnaselt uurimisküsimuste järgnevusele ning on lisatud tsitaate intervjuueeritavate vastustest.

3.1. Liitklassi tunni ettevalmistamine ja tunni ettevalmistamise erinevused võrreldes tavaklassiga.

Muusikaõpetajate hinnangul on liitklassi tunni ettevalmistamine keerulisem. Kõik küsitletud õpetajad valmistasid tunde ette väga erinevalt. Üks õpetajatest, kellel on tunnis koos kolm erinevat vanuseastet, viib tundi läbi selliselt, et lauldakse koos ja töövihikust tehakse ülesandeid klasside kaupa. Teine õpetaja valmistab tunde ette selliselt, et ühel tunnil õpitakse ühe vanuseastme materjali ja teisel tunni teise vanuseastme materjali. Üks õpetaja leidis, et liitklassi tundide ettevalmistamise puhul on väga oluline leida õppekavast ühiseid jooni ja siis vastavalt sellele tunde ette valmistada. Ühel õpetajal oli jällegi selline meetod, et rütmiline töö ja muusika kuulamine oli kõigil koos, aga laulis üks vanuseaste ja teised püüdsid samal ajal teha töövihiku ülesandeid. Valdavalt oldi aga seisukohal, et vajalik oleks teemasid kuidagi ühildada ja et kui õppida tunnis vanema astme õppematerjali, siis nooremal vanuseastmel on see eelis, et järgmisel aastal nad saavad sama õppematerjali üle korrata või meelde tuletada.

Probleemide poolelt toodi välja, et tunni ettevalmistamiseks on materjali maht suurem. Üks õpetajatest tõi välja konkreetse probleemi, mis on seotud kirjalike töödega: *Siis on ikkagi vastavalt klassidele, ma annan ülesandeid. Siis kõik korruga teevad, aga lapsed on erinevad, osad alles õpivad kirjutamist, no I klass nimelt ja osad lapsed eriti I-sest klassist, neil on ka raske lugeda, nad teevad kõike väga aeglaselt ja kui ma hakkan nüüd andma ülesandeid vihikutest, tuleb nõnda, et suurematel lastel need vihikud saavad kiiremini otsa ja lõpevadki kõik ülesanded, nad seda teevad kiiremini.*

Intervjuudest saadud vastuste põhjal võib järeldada, et tunni ettevalmistamine ja ühiste pidepunktide leidmine mitme klassi puhul on liitklassis keerulisem. Muusikatunnis on laulmine kindlasti see osa tunnist, mida võiksid kõik klassid koos teha, sest kui üks osa klassist laulab ja teine osa peab lahendama töövihiku ülesandeid, siis segab see oluliselt viimaste tööd. Aktiivõppe meetodi puhul on väga oluline seada paika eesmärk, mida antud meetodiga soovitatakse saavutada ja liitklassi puhul arvestada õpilaste teadmiste tasemega. Aktiivõpe koosneb sisuliselt kolmest etapist, millest esimene oleks eesmärgi seadmine ja eelteadmiste väljaselgitamine, seejärel õppematerjalidega tutvumine ja lõpuks peaks suutma õpilane luua enese jaoks õpitust tervikpildi ning oskama õpitut analüüsida. See kõik nõuab õpetajalt endalt põhjalikke teadmisi aktiivõppest ja selle korraldamisest. Tunni läbiviimine võiks olla väga täpselt ja osade kaupa kavandatud, sest ainult selliselt toimides on võimalik lühikese ajaga jõuda eesmärgini.

3.2. Tunnis kasutatavad õppemeetodid.

Uuringust selgus, et õpetajad viivad tunde läbi erinevalt, igaüks püüab leida head lahendust erinevate vanusegruppide töö ühildamiseks. Üks õpetajatest tõi välja, et talle ja õpilastele meeldib väga tunnis pilli mängida ja sealjuures jagab ta õpilastele ka omaloomingulisi ülesandeid. Suuremate pillivalikute puhul annab õpetaja võimaluse õpilastel ise pillid valida, millega mõnele laulule saade luua. Lisaks tõi õpetaja välja, et talle meeldib õpilastele teoreetilise osa kohta näidata projektoriga slaide ja võimalusel kuulatakse ka muusikat video taustaga.

Üks õpetajatest tõi välja, et tema kasutab erinevate vanuseastmete puhul väga palju eelnevalt ettevalmistatud töölehti, mida laseb õpilastel töid vahetades endil ka hinnata. Lisaks annab ta õpilastele võimaluse kasutada tunnis nutiseadmeid ja tõi välja, et muusikaliseks arendamiseks on loodud kasulik rakendus nimega *Learning up*. Antud programmis annab õpetaja võimaluse ülesandeid läbi lahendada ja järgmisel tunnil selle põhjal hindele vastata. Ka teine õpetaja nentis, et kasutab tunnis lihtsamaid veebiprogramme, et tundi huvitavamaks muuta nii endale kui ka õpilastele.

Üks õpetajatest ei osanud otseselt meetodeid välja tuua, öeldes, et ta püüab lihtsalt erinevate vanuseastmete tööd ühildada. Üks õpetajatest kasutab väga palju aktiivõppe meetodeid, milledest tõi esile just rütmi õppimise läbi keha ja samuti pillimängu.

Küsitletud õpetajad kasutavad väga mitmeid erinevaid aktiivõppe meetodeid. Kindlasti kasutatakse ka passiivõpet, mis tähendab, et õpetaja annab tundi edasi loengu vormis. See osa ei tohiks kindlasti olla tunni läbiviimisel suur, sest enda kogemusest liitklassi õpetajana võin öelda, et õpilased ei mõtle väga aktiivselt kaasa ja ei pane tähele. Olen seda täheldanud peale loengut õpilastele lihtsaid küsimusi esitades. Oluliselt efektiivsem on õpilased suunata rühmatööle, kus tuleb koos midagi luua. See on ka seetõttu hea meetod, et võimaldab erinevas vanuses õpilastel omavahel suhelda. Lisaks pakuvad õpilastele põnevust erinevad harjutused kehapillil ja iseseisvalt ülesannete väljamõtlemine ning kaasõpilastele lahendamiseks andmine. Ettekannete esitamine õpilaste poolt on samuti väga tõhus, kuna sealjuures tuleb õpilastel endil palju erinevat informatsiooni hankida ja veelgi parem tulemus on, kui õpilased peavad antud ettekannet ka hiljem analüüsima ja tooma välja fakte, mis kuuldust meelde jäi. Mõningatel juhtudel paneb õpilasi kiiremini ja efektiivsemalt mõtlema ka võistlusmoment. Aktiivõppe meetodeid on väga palju, aga tähtis on leida erinevate teadmiste omandamiseks just see sobiv.

3.3. Aktiivõppe meetodite plussid ja miinused.

Valdavalt olid õpetajad seisukohal, et aktiivõppe meetodite kasutamine tunnis on väga kasulik ja vajalik. Toodi välja, et aktiivõppemeetodid võimaldavad tegevusi hästi ühildada, aktiveerivad mõtlemist ja on nii lastele, kui ka õpetajale huvitavad. Üks õpetajatest, kes kasutab tunnis palju arvutipõhist õpet tõi välja, et kuna koolis on piisavalt arvuteid ja klassis on vähe lapsi, siis igal lapsel on võimalus töötada arvutiga iseseisvalt. Lisaks toodi välja ka seda, et õpilaste vähese arvu tõttu on võimalik igale lapsele personaalselt läheneda. Üks õpetajatest arvas, et suurimaks plussiks on see, et ühe klassi õpilased saavad teise klassi õpilastele esineda ja see annab õpilastele vajaliku esinemiskogemuse. Lisaks tõi see õpetaja välja, et kuna tema klassis õpib autismi diagnoosiga õpilane, kes muidu ei ole väga seltsiv, siis aktiivõpe töötab selle õpilase puhul väga hästi.

Aktiivõppe meetodi kasutamise miinuste poolelt toodi enam välja, et kõige suuremaks takistuseks on vanuselised erinevused ning ka erinev teadmiste tase. Leiti ka, et tunni läbiviimiseks ettenähtud aeg, mis on 45 minutit, on mitme klassiga töötamiseks lühike. Lisaks tõi üks õpetaja välja sellise probleemi, et üks vanuseaste ei ole nõus õppima teise vanuseastme õppematerjali ja palju esineb distsipliini probleeme.

Aktiivõppe on tegevus, milles saab õpilane kaasa töötada ja mõelda. Üldjuhul võimaldab see õpilased tunni teemasse kaasa haarata ja selles suunas mõtlema panna. Võib juhtuda, et aktiivõppemeetodid on ajakulukamad ja seetõttu võib 45-minutiline tund jääda mõnevõrra lühikeseks. Seda võib süvendada ka asjaolu, et õpilased töötavad ja mõtlevad erineva kiirusega, mis võib olla tingitud nii erinevast vanusest kui ka erinevatest teadmistest.

3.4. Kõige efektiivsemad ja kaasahaaravamad aktiivõppe meetodid.

Kõige efektiivsemaks ja kaasahaaravamaks pidas valdav osa õpetajatest pillimängu ja laulmist, sellele järgnes kehapilli kasutamine. Arvati, et seeläbi saavutatakse head tulemused rütmikas, erinevate rütmide õppimisel ja nende esitamisel. Üks õpetajatest ei osanud eraldi välja tuua efektiivsemaid meetodeid, öeldes, et erinevatel klassidel ja vanustel on see väga erinev. Oluliseks peeti ka erinevaid mängu, mille käigus õpilane omandab uusi teadmisi ise seda märkamata. Üks õpetajatest arvas, et nutiseadmetest uute teadmiste omandamine ja otsimine on arendav ja õpilastele huvitav. Lisaks eelpool nimetatule, peeti efektiivseks ka rühmatööd, mis on õpilastele põnev ja loob ka võistlusmomente. Valdavalt toodi välja, et kõik praktilised ja loovad tegevused on efektiivsed ja huvipakkuvad.

Liikumist võib pidada inimesele loomumaseks käitumiseks ja seetõttu meeldivad õpilastele ülesanded, mis on seotud liikumise ja rütmikaga, seda eriti nooremas vanuseastmes. Eelkõige annab see võimaluse õppida tundma ja tajuma rütme läbi oma keha. Soovitatav on kasutada

nooremas vanuseastmes erinevaid mänge ja seeläbi omandada uusi teadmisi. Sellised õpimeetodid võimaldavad noorematel lastel lihtsamini koolirütmiga harjuda. Kuna töotan ka ise liitklassi õpetajana, siis olen seda täheldanud I-III-nda klassi õpilaste puhul. Vanemas vanuseastmes on õppekavas sedavõrd palju materjali, et tuleb hoolikalt mõelda, milliseid aktiivõppe meetodeid üldse jõuab selle lühikese aja jooksul tunnis kasutada. Muusikatunnis peaks olema kõige tähtsam koos musitseerimine, kuid eriti liitklassides jääb selleks tihtipeale aega väga väheks.

3.5. Õpilastele tagasiside andmine.

Valdav osa õpetajatest annab õpilastele tunni lõpus suulist tagasisidet. Selleks pühendavad õpetajad teatud osa tunni lõpust. Kirjalike tööde tagasisidet saavad õpilased hinnete näol. Lisaks jagavad ka õpetajad kiitust ja laistust. Üks õpetaja tõi välja, et kool väljastab õpilastele ka muusika aines kiituskirju. Üks õpetajatest tõi välja, et kui õpilane saab positiivse hinde, siis läheb see e-päevikusse kirja, aga kui negatiivse, siis seda hinnet ei panda, vaid õpetaja annab suulist tagasisidet, kuidas on võimalik tulemust parandada. Üks õpetaja lisas veel, et tema kirjutab õpilastele ka e-kooli märkamise lahtrisse tagasisidet, seda küll mitte iga kord ja mitte igale õpilasele.

Tagasiside andmine õpilastele on väga oluline osa tunnist, seda eriti aktiivõppe puhul. Selle meetodi puhul tuleb üldjuhul julgeda ennast väljendada ja oma ideid kaasõpilastele esitleda. Samas nõuab see õpilastelt kuulamisoskust ja tähelepanelikkust. Õpetaja roll on luua klassis turvaline õhkkond ja välistada ideede naeruvääristamine. Julgustamine ja toetamine, aga ka õigustatud kriitika on õpilase jaoks olulised. Tunni lõpus tuleks leida igal õpetajal aeg tunni analüüsimiseks ja õpilastele tagasiside andmiseks.

3.6. Koolituste baas ja lisakoolituste vajalikkus.

Uurides õpetajate koolituste baasi selgus, et kaks õpetajat ei ole saanud aktiivõppe meetodite alaseid koolitusi. Kaks õpetajat on saanud väga palju erinevaid koolitusi sh aktiivõppe meetodi alaseid koolitusi ja üks õpetaja on saanud lisaks eelnevatele koolitustele ka interaktiivse tahvli koolitust. Kõik õpetajad olid seisukohal, et lisakoolitused oleksid väga vajalikud ja nad oleksid väga huvitatud neil osalema.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö teemaks on aktiivõppe meetodite kasutamine liitklassi muusikatunnis. Sellel teemal kirjutamise vajalikkus seisnes selles, et liitklassi tunni läbiviimine ja ettevalmistamine on töömahukamad ja keerulisemad ning ei ole eraldi väljatöötatud liitklassidele mõeldud õppekava.

Antud uurimustöö eesmärgiks oli kaardistada õpetajate kogemused ja selle põhjal välja selgitada õpetajate poolt kasutatavad aktiivõppe meetodid liitklassi muusikatundides ja hinnangud kasutatud meetodite sobivusele õpiväljundite saavutamiseks.

Uurimustöö viidi läbi Viljandimaa liitklassiliste põhikoolide muusikaõpetajatega. Uurimustöö läbiviimise meetodiks kasutati liitklassiliste koolide vähesuse tõttu intervjuud.

Uurimistulemustest selgus, et õpetajad kasutavad tunni läbiviimiseks väga erinevaid meetodeid. Kõik õpetajad kasutava aktiivõppe meetodeid, kuigi nad enda sõnutsi ei oska alati liigitada, kas konkreetne meetod kuulub aktiivõppe meetodi alla või mitte. Küsitletud olid ka seisukohal, et mõningad meetodid on rohkem ja mõningad vähem efektiivsemad. See sõltub palju ka sellest, et millises vanuses klassid on omavahel liidetud, mõningates koolides õpib ühes tunnis koos kolm klassi. Tööd keerukamaks tegevaks loeti asjaolu, milleks on õpilaste erinev teadmiste tase, teadmiste omandamise kiirus ja samuti kaasatöötamise kiirus. Erineva vanusega õpilaste puhul omab see suurt tähtsust.

Lisaks eelpool väljatoodule selgus, et aktiivõppe meetodite kasutamine on liitklassi tunni läbiviimisel õigustatud ning annab õpiväljundite saavutamisel häid tulemusi. Efektiivsemateks aktiivõppe meetoditeks peeti eelkõige kehapillil rütmide õppimist, samuti rühmatööd ning

laulmist. Viimane on õpilastele huvipakkuv seetõttu, et klassis on erinevas vanuses õpilased ning üks klass saab esineda teisele ja vastupidi. Selline meetod võimaldab saada õpilastel täiendavat esinemiskogemust. Uuendusliku poole pealt selgus veel, et nutiseadmete kasutamine on uute teadmiste omandamisel populaarne ja efektiivne.

Tunde valmistavad õpetajad ette erinevalt, kuid üldjuhul püüti leida erinevate klasside õppekavadest läbivaid ühiseid jooni. Tõdeti, et liitklassi tunni ettevalmistamine on töömahukam ja keerukam, sest õppematerjali, mida mitme klassi peale ühildada on palju. Lisaks olid õpetajad arvamusel, et mitme klassi õppematerjali edasi andmine õpilastele 45-minutilise tunni jooksul on keeruline. Kõik õpetajad olid seisukohal, et koolitused oleksid vajalikud, ka nendele, kes on juba eelnevalt koolitusi saanud.

Edasise uurimuse võimaliku suunana võiks antud teemat uurida laiemalt ning kaasata rohkem ka Eesti juhtivaid muusikaõpetajaid. Lisaks võiks uurida ka teisi ained, mida õpetatakse liitklassidega koolides ja mõelda edasi, et kas sealt oleks võimalik mõningaid efektiivseid aktiivõppe meetodeid üle tuua muusikaõpetuse tundidesse. Edasiste uurimuste tulemustena oleks võimalik koostada liitklassis õpetavatele õpetajatele paremad metoodilised abimaterjalid ja ka koolitused.

KASUTATUD KIRJANDUS

Dale, E. 1969. *Audio-visual methods in teaching*. New York: Dryden

Hisjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. *Uuri ja Kirjuta*. Tallinn: Kirjastus Medicina.

Jakobson, E. 2001. *Õpetamisest liitklassis*. E. Jakobson, M. Õiglas (Toim.), Väikekooli elujõulisus (lk 41). Tallinn: TPÜ kirjastus

Jürima, R. 2012. *Aktiivõppe meetodite kasutamine Pärnu linna üldhariduskoolide III kooliastme muusikaõpetuse tundides*. [Magistritöö]. Viljandi: TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia.

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/26045/jyrima_reet_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y (23.10.2015).

Kalmus, V., Masso, A. & Linno, M. 2015. *Kvalitatiivne sisuanalüüs*.

<http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (17.04.2017).

Kiilu, K., Sepp, A. 2014. *Muusikalistest võimetest*. K. Kiilu, A. Sepp (Toim.), Muusikaõpetuse didaktika (lk 78). Tallinn: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.

Kiuru, L. 2012. *Muusikaõpetuse põhitegevused esimese ja teise kooliastme liitklassides*. [Magistritöö]. Tallinn: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.

Kuurme, T., Siim, E. 1991. *Aktiivõppe*. Tallinn: Harjumaa Hariduse Arenduskeskus.

Kährik, P. 2011. *Aktiivõppe kasutamine muusika kuulamise oskuste arendamisel üldhariduskooli gümnaasiumiastmes*. [Magistritöö]. Viljandi: TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia.

<http://dspace.ut.ee/handle/10062/17697> (23.10.2015).

Laanoja, P. 2017. *Teabenõue*. [e-kiri]. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium. Laanoja valduses.

Liimets, H. 1998. *Kuidas õppeprotsess kasvatab?* Tallinn: TPÜ Kirjastus

Lõbu, K. 2010. *Liitklassi tunnimudelid*. [Magistritöö]. Tartu: TÜ Sotsiaal- ja haridusteaduskond.
<http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/16620/Lobu.pdf>

(28.10.2015).

Muldma, M. 2010. *Muusikaõpetus esimeses ja teises kooliastmes*. E. Kikas (Toim.), Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes (lk 346-348). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium

<http://opekava.innove.ee/pohiharidus/> (11.12.2016)

Pullerits, M. 1998. *Kõik võib olla muusika*. Pärnu: AS Trükk

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. RT I 2010, 41, 240; RT I 2015, 72.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/123032015072> (18.11.2015)

Põhikooli riiklik õppekava. RT I 2014, 18.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/1290/8201/4018/141m%20lisa19.pdf#> (18.11.2015)

Päts, R. 1989. *Muusikaline kasvatus üldhariduskoolis*: I osa. Tallinn: Valgus

Päts, R. 2010. *Muusikaline kasvatus üldhariduskoolis*. Tallinn: Koolibri

Saadjärv, R. 2013. *Aktiivõppemeetodite kasutamise võimalused ajalootunnis Eesti iseseisvuse taastamise käsitlemisel*. [Magistritöö]. Tartu: TÜ Filosoofiateaduskond.

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/33693/Riin_%20Saadj2rv_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y (15.11.2015).

Salumaa, T., Talvik, M. & Saarniit, A. 2004. *Aktiivõppe meetodid*. Tallinn: Merlecons ja Ko OÜ.

Sepp, A. 2014. *Muusikaõpetuse mõiste ja eesmärgid*. K. Kiilu, A. Sepp (Toim.), Muusikaõpetuse didaktika (lk 24). Tallinn: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.

Õmblus, K. 2014. *Pilliõppe hetkeseis muusikaõpetuse ainekava rakendamisel Viljandimaa põhikoolide näitel*. [Bakalaureusetöö]. Viljandi: TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia muusikaosakond.

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/43747/Kristjan_omblus_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y (02.04.2017).

Õunapuu, L. 2014. *Kvantitatiivne ja kvalitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. [Loengukonspekt].

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1&isAllowed=y (15.12.2016).

LISAD

Lisa 1. Intervjuu küsimustik

1. Kuidas valmistate ette liitklassi muusikatundi ja selle tegevusi? Kas oskate välja tuua, kuidas see erineb tavaklassi muusikatunni ettevalmistamisest?
2. Kas olete saanud aktiivõppe meetodite kasutamise alast koolitust? Kui jah, siis palun nimetage, milliseid kursuseid olete läbinud.
3. Milliseid meetodeid kasutate tunni läbiviimisel ja milliste õpitegevuste läbiviimisel kasutate aktiivõppemeetodeid?
4. Millised on aktiivõppemeetodite kasutamise plussid liitklassi muusikatunni läbiviimisel?
5. Milliste raskustega olete kokku puutunud aktiivõppemeetodite kasutamise juures liitklassi õpetamisel.
6. Milliste õpiväljundite saavutamiseks aktiivõppemeetodit kasutate?
7. Millise aktiivõppemeetodi kasutamine annab liitklassi tunnis kõige efektiivsemaid tulemusi?
8. Milliste aktiivõppe meetoditega tulevad õpilased tunnis kõige paremini kaasa?
9. Kuidas annate õpilastele tagasisidet tunnis saavutatu kohta?
10. Kuidas hindate õpiväljundite saavutatust?
11. Kas hindate oma teadmisi aktiivõppe meetodite kasutamisest piisavaks või oleks vajalik koolitusi saada?

SUMMARY

The subject of this paper was to identify the usage of active studying techniques in combined music classes. The present study is relevant as conducting and preparing the combined class demands a larger amount of effort, is more complicated and there is no specific curriculum designed for combined classes.

The aim of the study was to collect the teachers' experiences, identify the main active studying techniques used by teachers in combined music classes and to evaluate whether these methods are suitable for achieving the results. The study was conducted amongst the music teachers in Viljandimaa secondary schools with combined classes. An interview-method was used for the study, as the number of schools containing combined classes is small.

The results suggest that teachers use a variety of methods in their classes. All interviewed teachers reported to use active studying techniques, however they could not always identify whether the method used could be classified as an active studying technique or not. The respondents also suggested that some methods are more effective and some less, which depends on the age of the pupils that the classes are combined of. Moreover, in some schools the combined classes consist of three classes of pupils. The differences in the levels of knowledge, speed of studying and cooperation amongst pupils is considered as an aggravating factor for teachers, especially with students of different ages.

Additionally, the results indicate that the usage of active studying techniques is justified in conducting a combined class and results in a better outcome. The most effective active studying methods were considered to be learning rhythms with the body instrument, group work and singing. The latter is particularly attractive for pupils, as the classes consist of pupils in different ages and one class can perform to another. That kind of method enables pupils to have an

experience in performing. On the innovative side, using smartphones and tablets proved to be effective and popular in acquiring new knowledge.

The results also suggested that teachers prepare their classes differently, however generally they tried to find similarities in curriculums of different classes. The teachers reported that preparing for the combined class demands a larger amount of effort and is more complicated, since there is more studying material to be combined and presented. Additionally, the teachers were on a position that presenting and teaching the material which consists of the material for several classes is difficult to achieve within 45 minutes. All teachers thought that additional teaching courses are necessary, even those who had already attended some courses.

As regarding to further studies, more research could be done on the subject and the leading music teachers in Estonia should also be involved. Additionally, other subjects in schools with combined classes should be analysed, as to whether there are some effective methods of active studying used that could be converted for music classes. The results of further studies should also lead to compiling better methodic materials and courses for teachers in schools with combined classes.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Tiiu Kivilaan,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Aktiivõppe meetodite kasutamine liitklassi muusikatunnis Viljandimaa põhikoolide näitel“

mille juhendaja on Tuulike Kivestu,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **25.04.2017**